

MŁODZIEŻ

historia, teraźniejszość, przyszłość

**Praca zbiorowa
pod redakcją ks. dra Jana Zimnego**

**INSTYTUT TEOLOGICZNY
IM. BŁOGOSŁAWIONEGO WINCENTEGO KADŁUBKA**

Sandomierz 2004

Projekt okładki:
Krystian Rzemień

Nihil obstat:
Ks. dr Władysław Gwóźdź
5 lipca 2004 r.

Imprimatur:
Kuria Diecezjalna Sandomierska
Nr 812/04, Sandomierz, dnia 8 lipca 2004 r.

+ *Marian Zimalek*
Wikariusz Generalny

Ks. Zygmunt Gil
Kancierz Kurii

ISBN 83-7300-392-4

Zamówienia można składać na adres:
INSTYTUT TEOLOGICZNY W SANDOMIERZU
ul. Mariacka 9, 27-600 Sandomierz
tel. (15) 832 72 30
e-mail: instteol@sandomierz.opoka.org.pl



WYDAWNICTWO DIECEZJALNE W SANDOMIERZU

Drukarnia Diecezjalna, 27-600 Sandomierz, ul. Żeromskiego 4,
tel. (015) 832-31-92; fax 832-77-87.
wds@sandomierz.opoka.org.pl www.wds.pl

MŁODZI NADZIEJĄ POLSKICH RODZIN W NAUCZANIU JANA PAWŁA II

Na szerokim tle młodzieńczego projektu życia w zestawieniu z zarysem powołania chrześcijańskiego Jan Paweł II kieruje często uwagę w stronę zagadnienia, które leży poniekąd w centrum młodości każdego dojrzewającego człowieka. Oblubieńczy „Wielki Sakrament” jest jednym z głównych tematów biblijnych, któremu poświęcił Ojciec Święty wiele rozważań i analiz. Od początku swego pontyfikatu, nie tylko w Polsce, ale w każdym zakątku ziemi, Ojciec Święty w swej katechezie skierowanej do młodych często wychodzi od słów, że człowiek nie może żyć bez miłości, że pozostanie dla siebie istotą niezrozumiałą, jego życie będzie pozbawione sensu, jeśli nie objawi mu się Miłość, jeśli nie spotka się z Miłością, jeśli jej nie dotknie i nie uczyni w jakiś sposób swoją, jeśli nie znajdzie w niej żywego uczestnictwa¹.

Jana Paweł II rozmawiając z młodzieżą polską zebraną na Skalce w Krakowie ujawnił, że bardzo mu zależy na takiej katechezie, która by wychodziła naprzeciw młodego człowieka, który od samego wyjścia z okresu dzieciństwa przez kolejne lata katechezy mógłby poznawać Chrystusa, Jego Ewangelię i te rozwiązania etyczne, które są najważniejsze dla niego, tak aby przygotowała ich do małżeństwa i do życia w rodzinie. Sam nawiązywał do dwóch szczególnie przez siebie umiłowanych dziedzin duszpasterstwa: duszpasterstwa młodzieży i duszpasterstwa rodzin. Te rodzaje duszpasterstwa stanowią dla niego jakąś całość, albowiem jedno wynika z drugiego².

Przez homilię i rozważania przygotowuje młodzież na to doświadczenie miłości pojawiające się na horyzoncie młodego serca, które od początku domaga się, aby zostało wpisane w ów projekt życia, jaki młodość tworzy i kształtuje sposób spontaniczny³. Wskazuje na ko-

¹ Por. Jan Paweł II, RH 10.

² Por. Jan Paweł II, Przemówienie do młodzieży, Kraków 8.06.1979 r. „Znak” 1979 nr 7-8 s. 789.

³ Por. Jan Paweł II, List do młodych, 10.

nieczność bardzo gruntownego przygotowania do małżeństwa jako znaczącego sakramentu. Naucza, że wejść na drogę powołania małżeństwa, to znaczy uczyć się miłości oblubieńczej z dnia na dzień, z roku na rok. Uczyć się miłości, która cierpliwa jest i łaskawa, która nie szuka swego i nie pamięta złego; miłości, która umie współwesościć się z prawdą, miłością, która wszystko przetrzyma (1Kor 13, 4-7)⁴. O taką miłość potrzebną młodym, aby ich przyszłe małżeństwo „przetrzymało” próbę całego życia, modlił się niejednokrotnie Papież, powtarzając, że taka właśnie próba należy do samej istoty powołania, jakie przez małżeństwo młodzi wpisują w projekt swojego życia⁵.

1. Aby rodziny były Bogiem silne

Jan Paweł II temat powołania do miłości stawia zawsze w kontekście planu stwórczego. W samym stworzeniu człowieka kryją się podstawowe elementy teologii powołania rodzinnego. Bóg stworzył człowieka na swój obraz i podobieństwo, powołując go do istnienia z miłości, powołał go jednocześnie do miłości (Rdz 1, 26n). Bóg jest miłością i w samym sobie przeżywa tajemnicę osobowej komunii miłości. Stwarzając człowieka na swój obraz i nieustannie podtrzymując go w istnieniu, Bóg wpisuje w człowieczeństwo mężczyzny i kobiety powołanie, a więc zdolność do odpowiedzialności za miłość i wspólnotę⁶. Miłość jest zatem podstawowym i wrodzonym powołaniem każdej istoty ludzkiej. Jest ona niejako zadana. Rozważając z młodzieżą słowa Apelu Jasnogórskiego, Papież zwraca uwagę, że wypowiadamy słowa Apelu nie tylko dlatego, aby odwołać się do miłości odkupieńczej oraz macierzyńskiej, ale także, aby na tę miłość odpowiedzieć, „Słowa: Jestem przy Tobie, pamiętam, czuwać, są bowiem zarazem wyznaniem miłości, którą pragniemy odpowiedzieć na miłość, jaką jesteśmy odwiecznie miłowani”⁷.

⁴ Por. Jan Paweł II, Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej dla rodzin, Szczecin 11.06.1987 r. „Znak” 1988 nr 1-2 s. 80.

⁵ Por. Jan Paweł II, Przemówienie do młodzieży, Częstochowa 18.06.1983 rok, „Znak” 1983 nr 11-12 s. 1733-1734.

⁶ KDK 12.

⁷ Jan Paweł II, Przemówienie do młodzieży, Częstochowa 18.06.1983 r. „Znak” 1983 nr 11-12 s. 1733.

Aby młodzi w przyszłości stanowili rodziny „Bogiem silne”, już w okresie młodości Jan Paweł II stawia zadanie, aby „uwierzyli i przekonali się, że ta wielka sprawa ma swój ostateczny wymiar w Bogu, który jest Miłością – w Bogu, który /.../ jest Komunią Osób, aby uwierzyli i przekonali się, że ta „wielka tajemnica” ma swój początek w Bogu, który jest Stwórcą – że jest ona zakorzeniona w Chrystusie, który wydał samego siebie i uczy „dawać siebie” wedle pełnej miary osobowej godności każdego i każdej. Uczy /.../ miłości oblubieńczej”⁸.

2. Odkrywać nową perspektywę powołania do miłości

W sposób szczególny Jan Paweł II zwraca się do ludzi młodych, którzy mają wstąpić na drogę życia małżeńskiego i rodzinnego, aby ukazać nowe horyzonty, pomóc odkryć piękno i wielkość powołania do miłości i służby życiu⁹. Ta miłość jest życiodajna. Prawo do życia łączy się z powołaniem rodzinnym i rodzicielskim człowieka: „mężczyzna opuszcza ojca swego i matkę swoją i łączy się z żoną swoją tak ściśle, że stają się jednym ciałem” (Rdz 2, 24). Zjednoczenie w miłości dwojga osób: mężczyzny i kobiety przynosi owoc nowego życia. Małżeństwo „uczynił Stwórca pierwszym Sakramentem, a Odkupiciel potwierdził ów odwieczny Sakrament miłości i życia i nadał mu nową godność /.../. Prawo człowieka do życia jest z ustanowienia Stwórcy oraz mocy Chrystusowego Krzyża z sakramentalnym i nierozzerwalnym małżeństwem ważnym prawem”¹⁰.

3. Polska rodzina zagrożona od zewnątrz i wewnątrz

Ojciec Święty przestrzega, aby młodzi nie pozwolili sobie odebrać bogactwa – całokształtu miłości małżeńskiej i rodzicielskiej i ogołocić się z owej dogłębnie ludzkiej treści, która od początku została przeniknięta Boskim również znamieniem i refleksem. Przestrzega, aby nie wpisywali w projekt swojego życia treści zniekształconej, zubożałej i zafałszowanej. A więc takiego modelu, w którym człowiek, a zwłaszcza

⁸ Jan Paweł II, List do młodych, 10.

⁹ Por. FC I.

¹⁰ Jan Paweł II, Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej, Nowy Targ 8.06.1979 r., „Znak” 1979 nr 7-8 s. 789, „Znak” 1979 nr 7-8 s. 774.

cza kobieta, z podmiotu zmienia się w przedmiot manipulacji, a treść miłości zostaje zredukowana do „użycia”, które choć dwustronne – jest w swej istocie egoistyczne. Również dziecko: owoc i nowe wcielenie miłości dwojga, coraz bardziej staje się, w tym modelu „uciążliwym dodatkiem”¹¹.

Jan Paweł II naucza, że rodzina jest dziś bardzo zagrożona, od zewnątrz i wewnątrz. Zachęca starszych, aby mówili młodym o tych zagrożeniach, aby o własnym losie mówili, pisali, wypowiadali się przez filmy czy środki przekazu społecznego nie tylko ci, którzy – jak twierdzą – „mają prawo do życia, do szczęścia i samorealizacji”, ale także ofiary tego obwarowanego prawami egoizmu. Zachęca, aby upowszechniać młodym opinie zdradzonych, opuszczonych i porzuconych żon, a także porzuconych mężów. Adeptci do małżeństwa i rodzicielstwa odniosą niewątpliwy pożytek z wypowiedzi dzieci oddawanych ustawowo instytucjom zastępczym, które dadzą autentyczne świadectwo o swych duchowych ranach¹².

Cywilizacja materialistyczna i konsumpcyjna wdziera się w cały ten wspaniały całokształt miłości małżeńskiej i rodzicielskiej, ogołaca programowo z naturalnych i Bożych znamion. Prowadzi nieuchronnie do egoizmu, gdzie nie ma miejsca na miłość obłubieńczą. Stawia to przed młodymi zadanie ochrony tej miłości. Drogą wyjścia z prądu obiegowych poglądów i rozpropagowanych haseł jest szukanie prawdy. Odważne odrzucenie treści zafałszowanej i zniekształconej, bo miłość „współweseli się z prawdą”. I tylko wymagania znajdujące się w stałym nauczaniu Kościoła są zdolne uczynić miłość młodych – prawdziwą miłością¹³.

4. Budować świadectwem miłości

W jednym z przemówień Ojciec Święty cytuje fragment młodzieżowej piosenki: „od was zależy jutrzejszy dzień”. Cytat ten posłużył do wyrazistszego zwrócenia uwagi słuchaczom, iż młodzi należycie

¹¹ Por. Jan Paweł II, Przemówienie na Konferencji Episkopatu Polski, Częstochowa 5.06.1979 r. „Znak” 1979 nr 7-8 s. 709-711.

¹² Por. Jan Paweł II, Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej dla rodzin, Szczecin 11.06.1987 r. „Znak” 1987 nr 1-2 s. 83.

¹³ Por. Jan Paweł II, List do młodych, 10.

ukształtowani i przygotowani są nadzieją rodziny, albowiem przyszłość, także przyszłość rodzin, należy do młodych stojących na progu założenia własnych rodzin. Oni to, właśnie tutaj, w rodzinie, już jako małżonkowie będą budować swoim świadectwem miłości wspólnotę rodzinną. Będą też wychowywać nowe pokolenia ludzi zdolnych do układania całego swego życia według Jezusa Chrystusa¹⁴. Aby nie sprawić zawodu owej nadziei, młodzi ludzie powinni zdawać sobie sprawę z nieodzownych czynników zapewniających jej realizację: budowanie wspólnoty rodzinnej własnym świadectwem miłości i chrześcijańskim wychowaniem nowego pokolenia.

W związku z tym jawi się konieczność samowychowania i przygotowania się do tych zadań. W tej perspektywie należy rozumieć ogromny nacisk papieskiego nauczania na różne aspekty wychowania. Wychowanie w rodzinie jest pierwszorzędym zadaniem rodziców, którzy nie mogą zlecać go zastępczym strukturom. Nakłada to na rodziców obowiązek samowychowania, „sami muszą być dobrze wychowani, ażeby wychowywać – i sami muszą się wychować, ażeby wychowywać”¹⁵. Tylko taka postawa stanowi gwarancję owocności całego procesu wychowawczego, który ma podstawowe znaczenie dla przyszłości polskich rodzin, dla przyszłości całego narodu. Dobrze zapoczątkowane wychowanie młodego człowieka w rodzinie, realizowane później przez całe społeczeństwo, daje nadzieję na postawę wierności młodym własnemu sumieniu.

Jan Paweł II zapewniając młodzież polską, że zna jej cierpienia wpływające z odczuwalnego braku perspektyw na przyszłość, wskazuje jednocześnie wewnętrznie dojrzały program miłości, który jest cennym darem i stawia przed młodymi zadanie odpowiedzi na ten dar. Wychowanie młodego pokolenia najpełniej dokonuje się bowiem przez odpowiedź na dar miłości, której kształt rozstrzyga się właśnie w młodym pokoleniu i od niej zależy całe przyszłe życie człowieka, życie rodzinne, a jednocześnie życie ludzkie na polskiej ziemi. Przyjęty wewnętrzny kształt miłości określający i wartościujący to życie, oznacza zadanie trwania przy przedmiocie swej miłości i odpowiedzi na Miłość,

¹⁴ Por. Jan Paweł II, Tekst przemówienia do młodzieży (nie wygłoszony), Kraków 8.06.1979 r. „Znak” 1979 nr 7-8 s. 787.

¹⁵ Por. Jan Paweł II, Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej, Wrocław 21.06.1983 r. „Znak” 1983 nr 11-12 s. 1801.

którą Bóg obdarzył człowieka. Wynika z tego zobowiązania dla młodego pokolenia do walki z demoralizacją, przewyższania złych postaw, zwłaszcza wobec rodziny, i kształtowania wartościowych ludzi formujących przyszły kształt życia rodzinnego¹⁶.

5. Nie zmarnować miłości

Zadanie, jakie stawia Ojciec Święty przed młodzieżą końca dwudziestego wieku, jest, aby „umiała zdać sobie sprawę”, z pokładanej w niej nadziei, z nadziei, „która jest w Niej”, aby tę wielką sprawę, jaką jest „miłość oblubieńcza”, uczyniła swym projektem dla przyszłego życia, gdyż właśnie na niej opiera się małżeństwo¹⁷.

Otrzymując wiarę i dziedzicząc wartości i treści zakorzenione w rodzinie, każdy młody zostaje duchowo obdarowany w samym swoim indywidualnym człowieczeństwie. Stanowi to zadanie dla młodych przejęcia, potwierdzenia, utrzymania i pomnożenia duchowego dziedzictwa, aby nie zachować postawy bierniej czy wręcz marnotrawnej¹⁸. Pomocą w realizacji zadań wypływających z przygotowania do małżeństwa, lub już realizacji oblubieńczego sakramentu jest przede wszystkim sakrament Eucharystii. Papież podkreśla, że eucharystia bliskości Boga i sakramentem wspólnoty. Jest ona sakramentem miłości Boga do człowieka i człowieka do Boga, a równocześnie jest sakramentem miłości człowieka do człowieka: sakramentem wspólnoty, a w związku z tym i sakramentem rodziny¹⁹, która jest przecież wspólnotą miłości dwojga ludzi ku sobie i wspólnotą wychowującą nowe pokolenia ku miłości. „Eucharystia do takiej miłości wychowuje”²⁰.

¹⁶ Por. Jan Paweł II, Przemówienie do młodzieży, Częstochowa 18.06.1983 r. „Znak” 1983 nr 11-12 s. 1733-1735.

¹⁷ Por. Jan Paweł II, List do młodych, 1.

¹⁸ Por. Jan Paweł II, Przemówienie do młodzieży, Częstochowa 18.06.1983 r. „Znak” 1983 nr 11-12 s. 1734.

¹⁹ Por. Jan Paweł II, Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej, Warszawa 8.06.1987 r. „Znak” 1987 nr 1-2 s. 23-24.

²⁰ Por. Jan Paweł II, Homilia wygłoszona podczas Nieszporów eucharystycznych, Tarnów 10.06.1987 r. „Znak” 1987 nr 1-2 s. 62.

6. Patrzyć na świętych

Jan Paweł II ukazał wielkie zadania dla młodych odpowiedzialnej pracy w kształtowaniu duchowości małżeństwa, moralności i życia duchowego przyszłych i obecnych małżonków. Ukazując różne modele wychowania do realizacji tych wymogów – wskazuje na różnych świętych i błogosławionych, którzy wytworzyli obyczajowość naznaczoną wielkim szacunkiem dla rodziny, dla godności kobiety. Wymownym tego wyrazem była beatyfikacja Karoliny Kózkówny, młodej dziewczyny broniącej właściwej hierarchii wartości²¹.

Młodzi są dla Jana Pawła II znakiem i symbolem przyszłych małżeństw i rodzin, ognisk domowego Kościoła trzeciego tysiąclecia. Stąd wypływa imperatyw moralny przekształcenia zrazu młodzieńczej miłości – przygody w wielkie zadania wpisania w projekt swojego życia takiej miłości, na której opiera się małżeństwa i rodzina²².

Zakończenie

Papieska katecheza skierowana do młodych a poświęcona przygotowaniu dalszemu i bliższemu do przyjęcia sakramentu małżeństwa posiada zawsze konkretne oblicze młodego konkretnego człowieka. Przypomnijmy sobie na zakończenie dłuższą wypowiedź papieską, bardzo osobistą, zawartą w książce pt. „Przekroczyć próg nadziei”, oto ona: „nie zapomnę nigdy chłopca, studenta politechniki w Krakowie, o którym wszyscy wiedzieli, że zdecydowanie dąży do świętości. Miał taki program życia. Wiedział, że jest «stworzony do większych rzeczy», jak kiedyś wyraził się św. Stanisław Kostka. A równocześnie nie miał żadnych wątpliwości, że jego powołaniem nie jest ani kapłaństwo, ani życie zakonne. Wiedziałem, że ma być świeckim. Pasjonowała go praca zawodowa, studia inżynierskie. Szukał towarzyszy życia i szukał jej na kolanach, w modlitwie. Nie zapomnę nigdy tej rozmowy, w której powiedział mi po specjalnym dniu skupienia: «Myślę, że to ta dziewczyna ma być moją żoną, że Pan Bóg mi ją daje». Jak gdyby nie siedł za głosem tylko własnych upodobań, ale przede wszystkim za

²¹ Por. Jan Paweł II, Homilia wygłoszona podczas Mszy Świętej i beatyfikacji Karoliny Kózkówny, Tarnów 10.06.1987 r. „Znak” 1987 nr 1-2 s. 52-54.

²² Por. Jan Paweł II, List do młodych, 10.

głosem Boga samego. Wiedział, że od Niego pochodzi wszystko dobro i wybrał dobrze. Mówię o Jerzym Ciesielskim, który stracił życie w tragicznym wypadku w Sudanie, gdzie został zaproszony z wykładami na uniwersytecie i którego rozpoczęto proces beatyfikacyjny”²³.

Problematyka powołania do miłości jest najbardziej podstawowym elementem kontaktu Jana Pawła II z młodzieżą. Podkreśla on, że zdał sobie z tego sprawę bardzo szybko jako młody kapłan i odczuwał jak gdyby wewnętrzne przynaglenie w tym kierunku. Tutaj podkreśla on pewien paradygmat, że miłość nie jest do wyuczenia, a równocześnie nic nie jest tak bardzo do wyuczenia, jak miłość. Przypomina nie tylko kapłanom, ale i wszystkim katechetom, że trzeba młodych przygotowywać do małżeństwa, trzeba ich uczyć miłości.

Nie tylko w katechezie, ale przede wszystkim w postawie Jana Pawła II, rysem charakterystycznym jest to, że on miłuje ludzką miłość. To jest jedna z podstawowych treści, na której skupia swoje kapłańskie, swoje posługiwanie na ambonie, w konfesjonale, a także używając słowa pisanego. Sam przypomina, że „jeśli umiłuje się ludzką miłość, to wtedy rodzi się także żywa potrzeba zaangażowania wszystkich sił na rzecz «pięknej miłości». Bo miłość jest piękna. Młodzi w gruncie rzeczy szukają zawsze piękna w miłości, chcą, ażeby ich miłość była piękna. Jeśli ulegają swoim słabościom, jeżeli idą za tym wszystkim, co można by nazwać «zgorszeniem współczesnego świata», a jest ono, niestety, bardzo rozpowszechnione, to w głębi serca pragną pięknej i czystej miłości. Odnosi się to i do chłopców, i do dziewcząt. I ostatecznie wiedzą, że takiej miłości nikt im nie może dać, tylko Pan Bóg. I dlatego gotowi są pójść za Chrystusem bez względu na ofiary, jakie z tym mogą być związane”²⁴.

Pokochać miłość młodych oto zadanie dla katechetów wynikające z papieskiego nauczania i postawy. Pomagać młodym w projektowaniu swojej rodziny będzie oznaczało nauczyć ich słuchania głosu Boga, który mówi w ich sercu. Nie chodzi o jakieś dodatkowe katechezy o charakterze informacyjnym, gdzie poznają radości i trudności polskiej rodziny, gdzie poznają szanse i zagrożenia naszych rodzin, lecz nauczają się rozmawiać z Bogiem o Jego planach względem nich i gdzie nauczają się Go prosić, aby ich miłość była piękna.

²³ Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1994 s. 102-103.

²⁴ Tamże s. 103.

Bibliografia

Jan Paweł II. Encyklika *Redemptor Hominis*. Rzym 1979.

Jan Paweł II. I pielgrzymka do Polski. Homilie i przemówienia. „Znak” 1979 nr 301-302.

Jan Paweł II. Adhortacja Apostolska *Familiaris Consortio* o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym. Rzym 1981.

Jan Paweł II. II pielgrzymka do Polski. Homilie i przemówienia. „Znak” 1983 nr 348-349.

Jan Paweł II. Mężczyzną i niewiastą stworzył ich. Citta’ del Vaticano 1986.

Jan Paweł II. III pielgrzymka do Polski. Homilie i przemówienia. „Znak” 1988 nr 392-393.

Jan Paweł II. IV pielgrzymka do Polski. Homilie i przemówienia. „L’Osservatore Romano” 1991 nr 132, 133 i 135.

Jan Paweł II. Przekroczyć próg nadziei. Lublin 1994.

Jan Paweł II. V pielgrzymka do Polski. Homilie i przemówienia. Citta’ del Vaticano 1995.

Jan Paweł II. VI pielgrzymka do Polski. Homilie i przemówienia. Citta’ del Vaticano 1997.

Jan Paweł II. VII pielgrzymka do Polski. Homilie i przemówienia. „L’Osservatore Romano” 1999 nr 215.

Jan Paweł II. VIII pielgrzymka do Polski. Homilie i przemówienia. „L’Osservatore Romano” 2002 nr 246.